

# Kdo vydělá na konci superhrubé mzdy

-TEXT- DAVID KLIMEŠ

**Z**ádný jiný záměr nemá v současnosti v české politice takovou podporu. Rušení superhrubé mzdy před volbami minulého roku slibovaly ANO, ODS, ČSSD či TOP 09 a podporu vyjadřovaly i další strany – to je pohodlná většina minimálně 125 poslanců v současné sněmovně.

Přesto v této chvíli nemá šanci na projití ani opoziční návrh ODS na zrušení superhrubé mzdy a prudké snížení daní, ale ani vládní předloha, kterou připravila ministryně financí Alena Schillerová. Na jaře v rozhovoru pro týdeník Ekonom ještě hýřila sebevědomím, že superhrubá mzda to má už jen za pár: „Za deset let už jsme se vynadávali dost a vraťme se k pravdě, že dnes reálně není daň 15 procent, ale 20,1 procenta. Koncept superhrubé mzdy nikde v Evropě není. Je to nesmysl, o jehož zrušení se mluví dlouho.“

O několik týdnů později přiznala, že pro svůj záměr nemá dostatečnou podporu. Ale nevzdává se a má zastání premiéra Andreje Babiše. Záměr chce předložit příští rok a konec superhrubé mzdy měl přijít definitivně v roce 2020, dvanáct let po zavedení tohoto daňového unikátu.

Ministryně Schillerová chce zároveň mírně snížit daně. Efektivní, tedy reálná sazba by z 20,1 procenta sestoupila na 19 procent a u solidární přírážky z 23,4 procenta na 23 procent. Ekonomové z akademického think-tanku IDEA při CERGE-EI Klára Kalíšková a Michal Šoltés ovšem Schillerové návrh detailně propočítali a vyšlo jim, že snížení daní by na různé skupiny dopadlo velmi rozdílně.

V průměru by na novém daňovém řádu výrazně více vydělali živnostníci oproti zaměstnancům: „Výhodněji by novela dopadla na osoby samostatně výdělečně činné, u kterých by průměrná daňová sazba klesla o 1,6 procentního bodu, a OSVČ by tak v průměru ušetřily sedm tisíc korun ročně. U zaměstnanců by došlo k poklesu průměrné daňové sazby pouze o 0,7 procentního bodu a ke snížení daňové zátěže v průměru o 3500 korun ročně,“ říkají autoři.

Ale to není zdaleka celý příběh.

## Sliby vs. realita

Změnu daní, která stát přijde ročně na 21 miliard korun, Schillerová anoncovala jako výhodnější pro méně vydělávající, protože jim klesne daňová zátěž o procentní bod,

zatímco bohatším pod současnou solidární přírážkou jen průměrně o 0,4 procentního bodu. „Základní argument pro rozdílnou výši úlevy je ten, že u příjmů nad čtyřnásobek průměrné mzdy se vzhledem ke stropům neplatí sociální pojištění,“ vysvětlovala ve zmíněném rozhovoru.

Jenže šedá je teorie, zelený je strom reálného a velmi komplikovaného danění fyzických osob v Česku, který obsahuje různé daňové schody. Ekonomové poměřili ministerský návrh s příjmovou realitou Čechů tak, jak ji zaznamenává Český statistický úřad. Zjistili poměrně velké rozdíly v daňové úlevě dle příjmových decilů, tedy rozdělení společnosti podle výše příjmu po deseti-nách. „Průměrné daňové zatížení fyzických osob klesne o 4196 korun ročně, tedy o 350 korun měsíčně. Dopad změny celkových daňových odvodů se však pro jednotlivé skupiny poplatníků značně liší,“ zdůrazňují ekonomové.

Kdo patří mezi nejchudší a bere průměrný plat v prvním decilu, tedy 54 735 korun ročně, polepší si po zrušení superhrubé mzdy o 117 korun, což je změna daně o 0,2 procentního bodu. Kdo ale vydělá 399 116 korun ročně (průměr osmého příjmového patra české společnosti), ušetří 5029 koruny, což už je rovný procentní bod daně dolů. A pokud je někdo v nejvyšším, desátém decilu a bere 901 551 korun za rok, polepší si o 14 218 korun ročně. To znamená daň sníženou o 1,3 procentního bodu. Více než 90 procent českých zaměstnanců ale nevydělá ani půl milionu korun ročně.

## Vyhrávají živnostníci

Ještě výraznější rozdíly ukáže porovnání zaměstnanců a živnostníků. Sama ministryně opakovaně přiznává, že najít ke snížení daně zaměstnancům odpovídající kompenzaci i pro živnostníky není jednoduché.

Zaměstnanec má z nové hrubé mzdy, do níž se nezapočte pojištění, odvádět 19 procent u příjmu do 1,5 milionu korun ročně a 24 procent z příjmů nad touto hranicí. Pro živnostníky ale to samé znamená vzestup daňové sazby z nynějších 15 na 19 procent. Aby se jim nezvýšila daňová zátěž, přináší ministerský záměr navíc možnost odečíst 75 procent ze zaplacených odvodů na sociální a zdravotní pojištění jako daňově uznatelný výdaj.

Nicméně to pořád není vše, důležitou roli hrají minimální základy pro sociální a zdravotní pojištění.

Právě kvůli nim by nejhudším zaměstnancům, co už nyní neplatí daně, jejich snížení skoro nic nepřineslo.

Z propočtů IDEA vyplývá, že viditelnou úlevu by zaznamenali až lidé v druhém decilu, tedy s hrubým příjmem od 95 tisíc do 170 tisíc korun ročně, maxima pak dosahuje úleva u lidí s nejvyššími příjmy.

U živnostníků je vše ještě rozrůzněnější, protože rozdělení hrubých zisků je mezi nimi méně koncentrované než u zaměstnanců a výdělků jsou celkově vyšší. „I kdyby procentuální dopad novely byl mezi zaměstnanci a OSVČ stejný, vyšší příjmy mechanicky zvýší ušetřené částky,“ říkájí Kalíšková a Šoltés.

### **Samé daňové schody**

Ještě více vyniknou rozdíly mezi zaměstnanci a živnostníky i bohatými a chudými, když si k ruce vezmeme průměrnou daňovou sazbu, která reálně ukazuje, jaká část z celkových nákladů práce je odvedena státu na daních, a to včetně zdravotního a sociálního pojištění.

„Mezi zaměstnanci by novela vedla ke snížení průměrné daňové sazby o 0,8 procentního bodu až do velmi vysokého hrubého příjmu 120 000 korun měsíčně (1,4 milionu ročně),“ říkájí autoři.

U živnostníků by průměrná daňová sazba byla mnohem divočejší kvůli minimálním odvodům na pojištění, takže se tvoří lokální „zuby“ v míře zdanění. Změna by byla výhodná jen pro některé chudší s hrubým ziskem mezi 180 a 217 tisíci ročně, protože by klesli na úroveň minimálního sociálního pojištění. „Nejvýhodnější by tak novela byla pro OSVČ



## **Průměrné daňové zatížení fyzických osob klesne o 4196 korun ročně.**

### **Dopad změn pro jednotlivé skupiny poplatníků se však značně liší.**

s hrubým příjmem 217 tisíc korun ročně, kterým by daňová sazba klesla o 1,7 procentního bodu,“ počítají autoři. Stačilo by ale vydělat jen o trochu více a změna už by tak příjemná nebyla. „Nejméně výhodná by novela byla pro poplatníky s hrubým příjmem kolem 360 tisíc korun ročně,“ zdůrazňují ekonomové. Celkově však platí, že celá reforma by nejméně prospěla první příjmové desetině obyvatel.

Velká část živnostníků, zhruba třetina, by se vešla do pásma 418 000 a 2,868 milionu ročně, které by v novém režimu bylo nad hranicí minimálních odvodů na sociální i zdravotní pojištění, a zde by rušení superhrubé mzdy s dalšími změnami snížilo průměrnou daňovou sazbu o 1,6 procentního bodu. Ideální hrubý příjem živnostníka je podle těchto propočtů zhruba 2,9 milionu korun. „Pro jedince s hrubým příjmem 2,868 milionu korun by novela byla nejvýhodnější a snížila by průměrnou daňovou sazbu o 3,7 procentního bodu,“ tvrdí ekonomové.

### **Česko závislé na sociálním pojištění**

Ministryně Schillerová opakovaně zdůrazňuje, že základní filozofií daňového balíčku je pomoci těm nejhudším. →

„Přístupovali jsme k tomu spíše pragmaticky, že skutečně chceme více pomoci těm nízkopříjmovým, kteří méně přispívají do společného koše, ale na druhé straně i na snižování daní vydělají méně,“ tvrdila v rozhovoru.

Jenže pokud se podíváme na všechny skupiny zaměstnanců i živnostníků, situace je mnohem různorodější.

Velkou schematičnost v odůvodnění daňové novely kritizují i autoři studie IDEA: „Ministerstvo financí předložilo pouze vyhodnocení dopadů předložené novely na několik vybraných typizovaných jedinců a na státní rozpočet.

Nedozvěděli jsme se nic o tom, jaké budou dopady novely na celou populaci, zda na navrhovaných změnách mohou někteří poplatníci prodělat nebo jak změny ovlivní pracovní motivace specifických skupin osob,“ říkají Kalíšková a Šoltés.

Na praktických příkladech ukazují, že nejchudší zaměstnanci si nepolepší. A že mezi živnostníky je potřeba u nejchudších propočítat i minimální základy pro pojištění, aby člověk získal představu, kolik bude reálná úleva.

Touha českých politiků snižovat daně z příjmu tak opět naráží na nepochopení struktury domácího

daňového zatížení práce, které je v evropském kontextu unikátní.

Česko je evropským rekordmanem v tom, jak už nyní málo vybere na dani z příjmu fyzických osob. Jen 11 procent ze všech odvodů pro stát tvoří tato daň. Extrémnější je už jen Slovensko. V sousedním Německu je to 26 procent, v Dánsku dokonce 51 procent. Další snižování daní tak v Česku nejchudším (ale po započítání všech možných slev třeba i středně příjmovým rodinám) příliš nepomůže, protože už nyní daň z příjmu neplatí.

Co si ovšem stát nevezme na této dani, chce na dalších odvodech. Speciálně sociální pojištění je extrémní. Podílí se 43 procenty na výběru veškerého zdanění pro erár a ztěžuje tak vytváření nových pracovních míst, která od počátku prodražuje.

OECD, Evropská komise i domácí ekonomové tak českým vládám už roky opakovaně radí, aby se spíše zaměřily na snižování vedlejších nákladů práce než na další snižování daně z příjmu fyzických osob.

Ale čeští politici bohužel vědí, že slib snížení daní na předvolebních billboardech je vždy srozumitelnější.